

เมืงวววววว

KMK01-243

ชนชั้นนำไทย

กับการรับวัฒนธรรมตะวันตก

วิไลเลขา ดาวรรณสาร

DS578

ว-ช

2545

ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

DS578 ว-ช 2545

maarc

วิไลเลขา ดาวรรณสาร

๕๕๒๖๓

ชนชั้นนำไทยกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก

310552634

พราหมณ์ กฎหมายธรรมศาสตร์ถูกบัญญัติขึ้นโดยพระเจ้า และผู้นำของอาณาจักรทั้งหลายต้องคอยควบคุมดูแลให้การบริหารและการตัดสินใจเป็นไปตามบทบัญญัติของธรรมศาสตร์ พระมหากษัตริย์จึงไม่มีหน้าที่บัญญัติกฎหมายแต่อย่างใด ในสมัยอยุธยาพระมหากษัตริย์อาจมีพระราชวินิจฉัยในคดีความต่าง ๆ ที่นอกเหนือไปจากธรรมศาสตร์ได้บ้าง แต่ต้องระวังมิให้พระราชวินิจฉัยหรือที่เรียกว่าพระราชศาสตร์นั้นขัดแย้งกับธรรมศาสตร์ เห็นได้ว่าในการรับธรรมศาสตร์มาใช้นั้นคนไทยก็มีได้รับมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ แต่รับแบบสงวนท่าทีที่ยังเปิดโอกาสให้แนวความคิดของไทยมีช่องทางได้แสดงบทบาทบ้าง โอกาสที่พระมหากษัตริย์ไทยสามารถตราพระราชศาสตร์ได้นี้เอง เป็นช่องทางที่ช่วยให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงสามารถพลิกบทบาทของพระมหากษัตริย์ในด้านกฎหมายได้สำเร็จ (Riggs 1966 : 87) เมื่อมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ สถานการณ์ในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการเปิดประเทศออกติดต่อกับนานาประเทศทางตะวันตก บทบัญญัติในธรรมศาสตร์ไม่สามารถจะครอบคลุมพฤติกรรมใหม่ๆ ของประชาชน ซึ่งเป็นผลจากระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบใหม่ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยได้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงทรงเลิกปฏิบัติตามแนวความคิดในเรื่องกฎหมายแบบเดิมเสีย และทรงใช้พระราชอำนาจตรากฎหมายขึ้นควบคุมการบริหารประเทศ ในฐานะผู้ออกกฎหมาย (legislator) อย่างแท้จริง (Riggs 1966 : 132) กฎหมายที่ออกตามแนวคิดใหม่นี้จะใช้พระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์เป็นหลักเท่านั้น ส่วนใหญ่กฎหมายเหล่านี้มีจุดประสงค์เพื่อควบคุมการติดต่อระหว่างคนไทยและชาวต่างประเทศ ดังเช่น กฎหมายห้ามช่วยคนในบังคับต่างชาติมาเป็นทาส (พ.ศ. ๒๔๐๑) กฎหมายเกี่ยวกับการคมนาคมในประเทศ ซึ่งใช้ร่วมกันทั้งคนไทยและต่างประเทศ (พ.ศ. ๒๔๐๓) กฎหมายว่าด้วยสารกรรมธรรม์ในการกักขัง (พ.ศ. ๒๔๐๘) เป็นต้น (นฤมล ธีรวัฒน์ ๒๕๒๕ : ๓๑๖-๓๑๗)

การปรับปรุงประเทศโดยการใช้วัฒนธรรมตะวันตกในลักษณะที่เรียกว่า การปรับปรุงจารีตถืออีกประการหนึ่งก็คือด้านการศึกษา ผู้นำไทยเห็นว่าการศึกษาแผนใหม่จะช่วยให้คนไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ข้อเสนอในการพัฒนาประเทศของมิชชันนารีที่ผู้นำไทยเห็นด้วยอย่างเต็มที่ก็คือ การจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษและวิชาการสมัยใหม่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงรับปากกับมิชชันนารีหลายครั้งว่าจะสนับสนุนด้านการศึกษาของ

มิชชันนารี (Bradley 1936 : 149 และเฟลด์ส ๒๕๐๔ : ๖๒, ๖๖-๖๘) โรงเรียนของมิชชันนารีทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดขยายตัวออกไปมากในสมัยรัชกาลที่ ๔ พวกขุนนางเริ่มส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนของมิชชันนารี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ก็โปรดให้บุตรของมหาดเล็กจำนวน ๑๒ คน ไปเรียนภาษาอังกฤษที่โรงเรียนมิชชันนารีด้วย (เฟลด์ส ๒๕๐๔ : ๑๐๐) ในส่วนการดำเนินงานของผู้นำไทยก็คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงริเริ่มว่าจ้างชาวต่างชาติซึ่งในชั้นต้นได้แก่ ภรรยาของมิชชันนารีเข้าไปสอนภาษาอังกฤษ วรรณคดี และวิชาวิทยาศาสตร์ให้แก่พระสนม ต่อมาเมื่อพระราชโอรสพระราชธิดาทรงเจริญวัยขึ้น ก็ได้จ้างครูต่างชาติดังเช่น แหม่มแอนนา (Mrs. Anna Leonowens) และ หมอแซนเดเลอร์ (J.H. Chandler) ไปสอนหนังสือให้เจ้านายเหล่านี้ นอกจากนั้นก็มีการส่งขุนนางและเด็กไทยไปดูงานหรือเรียนหนังสือในยุโรป ดังเช่น การส่งขุนมหาสิทธิโวหารออกไปดูวิชาการพิมพ์ และหมื่นจักรวิจิตรไปเรียนวิชาแก่นาฬิกา ในพ.ศ. ๒๔๐๔ โปรดให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์และพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นวิศนุรนาถนิภาธรไปสิงคโปร์ เพื่อให้ไปศึกษาแนวทางการปกครองของอังกฤษและความเจริญด้านอื่นๆ ของต่างประเทศด้วย (นฤมล ธีรวัฒน์ ๒๕๒๕ : ๓๐๗) นักเรียนไทยลูกขุนนางที่ไปเรียนต่างประเทศในสมัยนี้ มีทั้งที่พระมหากษัตริย์ส่งไปและที่ไปด้วยทุนส่วนตัว ส่วนใหญ่เด็กเหล่านี้คือ ลูกหลานของขุนนางในตระกูลขุนนาง นักเรียนไทยที่ได้ทันกลับมารับราชการในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีประมาณ ๓ คน และกลับมารับราชการในสมัยรัชกาลที่ ๕ อีก ๓ คน (ละออทอง อัมรินทร์รัตน์ ๒๕๒๒ : ๓๐-๓๑)

ส่วนที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการรับวัฒนธรรมตะวันตกแบบปรับปรุงจารีตในด้านการศึกษาก็คือ ครูฝรั่งที่ไปทำหน้าที่สอนหนังสือในพระราชวังนั้น ต้องทำหน้าที่ให้เนื้อหาใหม่ในกรอบของโครงสร้างโรงเรียนแบบเดิมของไทย กล่าวคือ ยังไม่มีการกำหนดระดับชั้นเรียน นักเรียนยังต้องมาเรียนรวมๆ กันไป และไม่ได้มีการกำหนดหลักสูตรอย่างเป็นระบบ การที่มาเรียนกับครูฝรั่งจึงไม่แตกต่างจากแนวทางในอดีตที่ลูกหลานเจ้านายอาจไปเรียนกับครูพิเศษที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เช่น ครูมวย ครูกระบี่กระบอง เป็นต้น เจ้านายที่ได้เรียนกับครูฝรั่งก็มีความรู้ความเป็นระบบมากกว่าที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ หรือเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้เรียนรู้มาจากการศึกษาด้วยตนเอง และโดยการถามไถ่จากพวกมิชชันนารี (Wyatt